

Krist je naš Mir (Efežani 2) Marisa Johnson

Tražiti od jednog kveкера, koji pripada liberalnoj tradiciji „bez zadanog programa“ kakva prevladava u Europi i na Bliskom Istoku, da propovijeda, je isto kao da očekujete da vam solo dionicu odsvira osoba koja nikada nije svirala glazbeni instrument. Zbog mnogih nota koje će vašim ušima zvučati neskladno, unaprijed molim za razumijevanje dok s vama dijelim svoje osobno svjedočanstvo. Nakon što završim, nadam se da ćemo moći zajedno provesti nekoliko minuta u "otvorenoj molitvi", u kojoj netko može spontano iz tišine s nama podijeliti svoju molitvu ili ćemo ostati u toj tišini razmišljajući i kontemplirajući, onako kako nas Duh bude vodio.

"Krist je naš Mir" - što to znači za nas danas, u 21. stoljeću, dok se naše Crkve i zajednice moraju truditi živjeti svoju vjeru u sekulariziranom i nasilnom svijetu? Što je to značilo Efežanima, kojima je Pavao navodno uputio te riječi?

To je tvrdnja koju svi kvekeri ne bi razumjeli na isti način. Svjetska obitelj "Prijatelja" je u stvari vrlo raznolika. S jedne strane, ona uključuje Crkve s pastorima i strukturiranim bogoslužjem - često s vrlo evanđeoskom porukom - a s druge strane, uključuje molitvene sastanke koji su tihi, bez određene strukture, na kojima su tradicionalni kršćani često manjina i sjede s humanistima, ateistima i ne-vjernicima te nekim prijateljima koji sebe vide kao Židove, muslimane, budiste i pogane. Većina kveкера - prijatelja, kako mnogi žele da ih se zove, odmah bi prepoznali i bili jako zadovoljni s naslovom "Krist", a "mir" bi mogli razumjeti kao stanje unutarnjeg mira i tišine - grčki *eirene* - koje raste iz vjere u Njega. Međutim, kvekeri kao ja, ovu će tvrdnju promatrati kao izazov, a posebno riječ "Krist" u isključivom tumačenju. Mi smo skloni naglasiti "Isusa" prije Krista te se osjećamo ugodnije s učiteljem i prorokom koji je živio među nama. Težimo također naglasiti riječ "mir" kao "shalom" - u hebrejskom smislu mir je proces postizanja cjelovitosti, potpunosti.

To su duboko različita tumačenja koja mogu dovesti do vrlo različitih putova življenja naše vjere. Pa ipak, proučavamo li te riječi i otkopavamo slojeve značenja koji su se razvili u naizgled različitim smjerovima, možemo još uvijek pronaći jedinstvo razumijevanja i iskustva.

Počnimo s riječi "mir". Upravo smo proslavili 350 godina „Deklaracije jedanaestog mjeseca 1660.“ (zapravo siječnja 1661.), *bezopasnih i nevinih Božjih ljudi, koji se zovu kvekeri*. „Ovo je naš princip kao što je naša praksa uvijek bila tražiti mir i slijediti ga prema poštenju i znanju o Bogu. U našem traženju dobra i blagostanja trebamo činiti ono što služi miru za sve ljude.“

To je temelj za ono što mi zovemo mir kao svjedočanstvo - kao jedno od nekoliko kvekerskih svjedočanstava poput poštenja, integriteta, ravnopravnosti i jednostavnosti. Općenito, kvekeri se u Europi danas pozivaju na ta svjedočanstva kao apsolutne vrijednosti s vlastitim autoritetom, po kojima ravnamo svoj život. Prijatelji iz naših drugih tradicija nas ipak podsjećaju da su se spomenuta svjedočanstva prve generacije prijatelja širila kao znak prisutnosti Božjeg kraljevstva među nama. Njihovo razumijevanje je bilo blizu razumijevanju prvih kršćanskih zajednica, koji su na sebe gledali kao na nove apostole Radosne vijesti. Bili su čvrsto uvjereni da je "Krist došao kako bi sam poučio svoj narod" u neposrednom očekivanju njegova drugog dolaska i kada se zajednica okupi u Njegovo ime. Svaki aspekt života zajednice svjedočio je "poredak Evanđelja" - pravi međuljudski odnos koji bi prirodno privukao za sobom jednakost, jednostavnost, integritet, mir i istinitost u svemu. Ispravan odnos s Bogom i među ljudima je izvor znakova Kraljevstva, a ne obratno.

Premda bi naši liberalni prijatelji „bez programa“ mogli odvratiti da ćemo tek definiranjem i praksom ovih svjedočanstava doći do razumijevanja našeg položaja i međuljudskih odnosa te odnosa prema Bogu. Za mene je poruka ove rasprave: gdje god se nalazi točka polaska, ako nas zaista vodi milost, slijedit ćemo put Radosne vijesti.

Knjiga „Kristovi učenici religijske zajednice prijatelja u Britaniji“ nam tako savjetuje: „...pozvani smo u duhu i snazi živjeti, tako da se suprotstavimo uzrocima svih ratova. Svjedočite li vjerno protiv svakog rata, protiv svakog pripremanja rata kao onoga što je nespojivo s Duhom Krista? Proučite što to u vašem vlastitom životu može sadržavati sjeme rata. I kada drugi počine nasilje ili ga se spremaju počinuti, držite se našeg svjedočanstva i pritom nikada nemojte zaboraviti da su i oni djeca Božja.“ (2) U jednom drugom savjetu nas potiču: „Prinesite pred Božje svjetlo one osjećaje, ponašanja i predrasude u sebi koji su uzrok razornih sukoba i spoznajte da vam je potrebno oprostjenje i Božja milost.“ (3) Naš je zadatak najprije promatrati kako živimo, kako žive naše zajednice te međusobno prakticirati „red Evanđelja“ kako bismo izmirili razlike među

sobom. Tek se onda smijemo obraćati ljudima širom svijeta i nagovarati ih na odbijanje nasilja i izabiranje mira.

Kako se dakle mogla razviti, iz tako solidnih kršćanskih korijena, ova tradicija među kvekerima koja promatra samu riječ „Krist“ kao izazov? – Za to savjet glasi: „Religijska zajednica prijatelja ima korijene u kršćanstvu i uvijek je nalazila duhovni poticaj u Isusovom životu i nauku. Kako razumijete svoju vjeru u svjetlu ovog nasljedstva? Kako danas Isus govori vama? Slijedite li Isusov primjer djelatne ljubavi? Učite li iz njegovog života kako je neophodna i koliko košta poslušnost prema Bogu? Što u vama pokreće njegova povezanost s Bogom i izaziva li vas?“ (4) Od početka su kvekeri dijelili spoznaju da vjernost prema Bogu prvenstveno ima veze s obavezom na unutarnje iskustvo, a puno manje s lojalnošću prema izvanjskim strukturama. Stoga su vrlo brzo ukinuli vanjske sakramente i rituale, proučavanje „vremena i godišnjih doba“. Od početka prijatelji traže u svim stvarima najprije duh, prije nego slovo zakona i običavaju cijeli život promatrati kao svet. „Otkupljenje“, koje su razumjeli kao ispravan odnos prema Bogu, nisu razumjeli kao nešto posebno rezervirano samo za kršćane – William Penn je napisao 1693.: „Ponizne, blage, milosrdne, pobožne i molitvom ispunjene duše posvuda slijede istu religiju i kada jednom smrt skinе maske, prepoznat će jedni druge, premda su ovdje na zemlji bili jedni drugima stranci zbog različitih običaja.“ (5) John Woolman, neumoran borac za ukidanje ropstva, je napisao 1762.: „Postoji čisto načelo u ljudskom duhu, koje se naziva različito na različitim mjestima i u različitim razdobljima; no ipak, ono je čisto i raste iz Boga. Duboko je intimno, ne ograničava ga niti jedna vjerska formula, niti je isključeno gdje god srce stoji u savršenoj iskrenosti. U kome god i kojoj god naciji je ukorijenjeno ovakvo poštenje i u njemu ili njoj raste, te osobe postaju braća.“(6)

S obzirom da su rani prijatelji duboko ukorijenjeni u kršćanstvo kako ga definira Sveto pismo, mala je vjerojatnost da su prepoznali sukob između te spoznaje i njihovog tumačenja objave u Novom zavjetu.

Univerzalistička poruka se čini implicitna u Pavlovom nauku o novom stvaranju, koje nastupa smrću i uskrsnućem Isusa u kojem prepoznaju Krista, a prepoznaje se i u razbijanju prepreka između Židova i nežidova. Traži se od nas da napustimo sebičnost i prigrlimo suosjećanje te živimo kao djeca svjetlosti (Ef 4,20-32),.

U svojoj knjizi „Dvanaest koraka do suosjećajnog života“ poznata teologinja i istraživačica Karen Armstrong naglašava „zlatno pravilo“ – „Nikada ne čini drugome ono što ne želiš da drugi čine tebi.“ Zvuči jednostavno i jasno. Susreće se u svakoj velikoj religiji na ovaj ili onaj način i predstavlja temelj za sekularna ljudska prava. A ipak je u praksi to najteže pravilo. Kao da je duboko u našoj psihi usađena mala dopuna: to pravilo vrijedi, ali samo ukoliko druga strana ne počne prva; ili ukoliko nije riječ o samoobrani.

Jedno vrijeme sam vršila ulogu mirovnog suca laika (ovu titulu jako volim) na Britanskom sudu. Prema britanskom pravu nasilan se čin priznaje kao samoobrana samo kada se radi o stvarnoj i trenutnoj opasnosti neposrednog nasilja protiv dotične osobe ili nekog drugoga, kada je primijenjena sila proporcionalna s opasnošću i ograničena na izbjegavanje štete te kada se može dokazati da se dotična osoba pokušala što je moguće više suzdržati od nasilja, udaljiti od mjesta događaja. Ipak zlatno pravilo nadilazi nužnu obranu. Ono nas izaziva da treba postupati s jednakim suosjećanjem i prema onima koji nam žele nauditi, dakle i prema neprijateljima s jednakim suosjećanjem kao i kada se odnosimo prema onima koji su nam dragi i važni. Stroga je to disciplina koja zahtijeva mnogo od nas.

Skicirani koraci u toj knjizi počinju s promatranjem našeg vlastitog svijeta i nas samih. Tužno je da su mnogi od nas vrlo strogi i jako kritični prema sebi. Mnogi nemaju dovoljno pouzdanja i poštovanja prema sebi ili su im mjerila vrlo visoka te ih nije moguće zadovoljiti. Trebamo prevladati svoj perfekcionizam i prihvatiti sebe sa svim svojim manama i pogreškama. Nije slučajno rana Crkva uvela sakrament ispovijedi – bilo bi prekrasno kada bismo se mogli jednom za svagda pokajati za sve svoje nesavršene osjećaje i ponašanja te kako bismo zauvijek bili oslobođeni od patnje koju uzrokuju naša ponovljena spoticanja. Trebamo priznati svoje napore i pronaći oprostjenje. Taj nas duhovni put u životu prati i pomaže da postepeno postajemo sve snažniji i suosjećajniji. Tada se posvećujemo svojim obiteljima i prijateljima, životu naše zajednice, onima koji su nam bliski, brinemo se o njima i suosjećamo s njima. Učimo kako suosjećati i usavršavamo se u pozornosti, u praksi ostvarujemo svoje namjere ublažavanja patnje i nepravde. Što više primjećujemo ograničenost našeg vlastitog iskustva, sve smo hrabriji u otkrivanju stvarnosti i mišljenja drugih, koja su često vrlo različita od naših, čak nas izazivaju – sve dok ne postanemo spremni napraviti i zadnji korak: odgovoriti pozivu da ljubimo svoje

neprijatelje. Ovaj pristup može izgledati kao čin volje, i sigurno od nas očekuje da svjesno izaberemo orijentaciju našeg života koja služi toj svrsi.

Međutim, kao što znamo, kada smo se pokušali osloniti samo na sebe, nije bila dovoljna samo naša volja - trebala nam je milost. Za mene se upravo po ovome razlikuje vjera od nevjere. Ne radi se o tom kako mi svoju vjeru izražavamo, nego o tome jesmo li doživjeli onu moć s onu stranu moći, koja nam omogućuje da naslutimo ili nazremo mogućnost promjene, života koji je sasvim drugačiji od onog koji smo dosad mogli smatrati neminovnim. Teolog Luke Timothy Johnson u svojem djelu 'The New Testament, A very short Introduction' smatra: "Religiozno iskustvo je odgovor čovjeka na ono što je viđeno kao krajnja moć- odgovor koji obuhvaća duh, tijelo i osjećaj." Nesumnjivo su Isusovi sljedbenici nakon njegove tragične smrti imali to iskustvo kada se sve činilo izgubljeno i kao da je sva nada nestala. To im je promijenilo živote. Opisali su svoje iskustvo kao sigurno znanje, kako je Krist, pomazanik Božji, uskrsnuo. Njegov uskrsli život nije samo jedan od onih koji će se samo malo kasnije okončati. Učenici su ga doživjeli kao moćnu egzistenciju, življu nego ikad prije. A osim toga, mogli su sami imati udjela u tom "vječnom" životu. George Fox i rani kvekeri imali su izravno iskustvo Božje moći u svojim vlastitim životima. Nazvali su ga unutarnji Krist, koji je došao, "poučiti sam svoj narod" - mogli su čitati Pismo u svjetlu te nove spoznaje.

Prijatelji, kada i kako danas doživljavamo tu konačnu moć u našem životu? Svjetlucanje nečeg sličnog čini mi se prepoznajem u postojanom suosjećanju rabina za ljudska prava, kada su sadili masline zajedno s palestinskim seljacima. Namjesto maslina koje su iščupali oni koji su htjeli protjerati Palestine s njihove zemlje. Tu konačnu moć doživljam kada prihvaćam nešto u svom životu što ne mogu promijeniti i otkrivam da se tuga može preliti u radost. Tu moć sam čula u dostojanstvu i sabranosti jedne očajne majke u Omagh, u Sjevernoj Irskoj samo nekoliko dana nakon smrti njenog sina jedinca koji je stradao od bombe podmetnute pod njegov auto. Ona je tražila da se nitko ne pokuša osvetiti, nego da ljudi sve svoje napore ulože u održavanje mira kako su se već ranije obvezali.

Nije lako biti djeca svjetla, prethodnik Kraljevstva Božjeg. Razilaženja u našoj kvekerskoj tradiciji, raskoli u povijesti kršćanstva, da i ne govorim o multivjerničkom, multikulturnom cijelom svijetu, sva ta razilaženja nam pokazuju da proces pomirenja mora krenuti od nas i od naše zajednice, šireći sve više krugove prihvaćanja jedni drugih. Kvekerska organizacija Friends World Committee for Consultation, za koju radim, od 1937. se posvetila tom unutarkvekerskom radu na povezivanju, komunikaciji i uzajamnom razumijevanju. Slijedeće godine U Keniji organiziramo svjetsku konferenciju, kakva se dešava samo jedan put u jednoj generaciji. Naša je tema "Biti sol i svjetlo - život prijatelja u Kraljevstvu Božjem s obzirom na rastrgani svijet". Sudjelovati će oni čije se povjerenje u Bibliju zasniva na čvrstoj vjeri u Boga. A i ostali koji se ne poistovjećuju s kršćanstvom, možda ni ne vjeruju u Boga. Pjevati ćemo, plesati, glasno moliti, slušati propovjednike ili zajedno biti u tišini.

Nadam se, da ćemo svi biti nadahnuti, da se nanovo obvezemo na život u vjeri, koji se temelji na suosjećanju i međusobnoj podršci, izraženima kroz djela solidarnosti i dobrote jednih prema drugima, prema cijelom čovječanstvu i prema Zemlji, našoj dragocjenoj domovini.

Znam da imate slične mogućnosti i izazove u vlastitoj tradiciji - možemo jedni druge poticati i pripaziti na opomenu George Foxa. On je iz zatvora u Launcestonu, Cornwallu napisao sljedeće: "A ovo je riječ Boga Oca za sve vas i ugovor za sve vas u prisutnosti živoga Boga: budite obrazac, primjeri u svim zemljama, mjestima, otocima, nacijama, kamo god da dođete, da vaš stav i vaš život može propovijedati među bilo kojom vrstom ljudi. Tada ćete se moći veselo kretati svuda po svijetu odgovarajući onom Božjem u svakom čovjeku." (7)

Bilješke.

1) Quaker Faith and Practice

The book of Christian Discipline of the Society of Friends in Britain, 24.04

2) Advices and Queries (Ratschläge und Fragen), Britain Yearly Meeting, 31

3) ibid., 32

4) ibid., 4

5) William Penn, Some Fruits of Solitude in A Collection of Works, Vol 1, 1726, pp 164-165

6) John Woolman, Considerations on keeping negroes, part second, 1762, in The journal and other major essays, 1971, p 236

7) George Fox, Journal, Ed. J.I. Nickalls, 1952, p 236 (entry of 1656)

S njemačkog preveli Judit, Gustav, Ana Raffai, lektorirala Estera Sečen